

Undergraduate students and academicians' views on internship process in tourism education (A research in BTIOYO)

Lisans düzeyinde turizm eğitimindeki staj uygulamasına öğrenci ve akademisyenlerin bakışları (BTİOYO'da uygulama)¹

Yusuf Aymankuy²

Nuray Tetik³

Göksel Kemal Girgin⁴

Şimal Aymankuy⁵

Abstract

Internship is one of the significant factors that play an important role in tourism education. Internship can give an opportunity to students to transfer theoretical knowledge into practice since practicing opportunity is limited at schools. In addition, internship provides students enhancing a broader view of tourism sector and adapting tourism establishments. For these reasons, internship is essential part of tourism education.

This study aimed to determine both undergraduate students and academicians' views on internship process. In order to reach the aim, Balıkesir University School of Tourism and Hotel Management was chosen as a research area.

It was determined from the study that both students and academicians stated that internship was important and essential in tourism education. However, they mentioned that

Özet

Turizm eğitiminin başarısında rol oynayan önemli faktörlerden biri staj uygulamalarıdır. Okullarda uygulama imkânının sınırlı olmasından dolayı staj uygulamaları, öğrencilerin öğrendikleri teorik bilgileri pratiğe aktarmalarına yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra stajlar öğrencilere turizm sektörünü daha iyi anlamalarını ve turizm işletmelerine adaptasyonunu sağlamaktadır.

Bu çalışma, hem lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin hem de görev yapan akademisyenlerin staj uygulamalarına yönelik bakış açılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin ve akademisyenlerin, turizm eğitimi açısından stajı önemli buldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte işletme yöneticilerinin stajyerlerin önemini

¹Bu çalışma, 17-19 Ekim 2012 'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Ankara'da gerçekleştirilen Turizm Eğitimi Konferans/Workshop'ta sunulmuştur.

²Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, aymankuy@balikesir.edu.tr

³Dr., Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, ntetik80@yahoo.com

⁴Arş. Gör., Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, girgin@balikesir.edu.tr

⁵Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü, sayman@balikesir.edu.tr

students could face some problems in sector during their internship period because tourism managers did not realize the importance of interns.

algılayamamaları nedeniyle öğrencilerin bazı problemlerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Keywords: Vocational education; tourism education; internship; undergraduate student; academician.

Anahtar Kelimeler: Mesleki eğitim; turizm eğitimi; staj, lisans öğrencisi, akademisyen.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Turizmin ülke ekonomilerine yapmış olduğu katkılarda sürekli bir artış görülmektedir. Uluslararası turizm pazarından daha fazla pay almak isteyen ülkelerin, fiyat ve fiyat dışı unsurlara bağlı olarak rekabet ortamındaki başarıları, modern turizm anlayışının gerektirdiği hizmet kalitesinin sağlanması ve turist ile turiste hizmet edenler arasındaki ilişkilerin sağlıklı ve kaliteli olarak gerçekleştirilmesi, büyük ölçüde sektörde istihdam edilen işgücünün mesleki ve teknik eğitim düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır. Nitelikli insan gücü de ancak etkin ve kaliteli turizm eğitim ve öğretimiyle sağlanabilir (Ehtiyar ve Üngüren, 2008). İnsan kaynağına yatırım yapılmadığı sürece, fiziksel ve teknolojik donanımın ve ekonomik gelişmelerin hizmet kalitesinin artırılmasında ve geliştirilmesinde tek başına bir anlam ifade etmeyeceği bilinmektedir (Seymen, 2002).

Eğitilmiş insan gücü; turizm faaliyetlerinde yer alan fiziki elemanlara etkinlik ve anlam kazandıran bir unsurdur. Eğitilmiş insan unsurunun yeterliliği, turistin beklediği düzeyde hizmet almasını sağlamaktadır. Nitelikli personelin yetiştirilebilmesi ise ancak kaliteli turizm eğitimi ile mümkündür (Ünlüönen, 2004).

Turizm eğitiminin nihai amaçlarından biri, yetişmiş insan gücünün en iyi eğitimle sektöre kazandırılması ve onları sektörde kalıcı yapmaktır (Emir, Arslan ve Kılıçkaya, 2008). Bu açıdan bakılacak olursa staj öğrencilerin sektörle ilk tanıştıkları dönem olmakla birlikte, bu süreç içerisinde kazanmış oldukları bakış açıları gelecekte bu mesleği yapıp yapmayacakları konularında onlara temel veri teşkil edecek hususlardan biridir (Pelit ve Güçer, 2006).

Mesleki Eğitim

Genel olarak bir ülkenin gelişimini etkileyen en önemli faktörler doğal kaynaklar ve insan gücüdür. Bu faktörlere çoğu kez yönetim, sermaye ve girişim de ilave edilmektedir. İnsan gücü ve doğal

kaynaklardan gereği gibi yararlanarak yüksek düzeyde üretim sağlamak bir ülkenin gelişimi için temel oluşturmaktadır (Hacıoğlu, vd., 2008).

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı değişimler ve rekabet koşullarının ağırlaşması, toplum yapısını değiştirirken eğitim sistemlerini de doğrudan ve dolaylı yollardan etkilemektedir. Değişen koşullar doğrultusunda çağın gerekleri, bireyleri daha fazla donanımlı olmaya itmektedir (Öncüer, 2006). İşletmelerde, özellikle çalışanın mevcut durumu ile kendisinden beklenen durum arasında bir fark olduğunda, başka bir deyişle çalışanın performans eksikliği bulunduğu ya da çalışan belli bir alanda ek bilgi ve beceriye ihtiyaç duyduğunda, eğer kişinin öğrenme potansiyeli ve istekliliği de varsa uygun bir yöntem olarak eğitimlere başvurulmaktadır (Aydın, 2007). Eğitilmiş, sektör içinde karşılaştığı sorunlara çözümler üreten, çağın mesleki, teknik ve sektörel değişimlerini yakından takip edebilen bireyler; hem işletmelerin, hem de toplumların gelişmesi açısından tercih edilen kişiler olacaklardır. Değişen eğitim anlayışı, mesleki beceri ve yeterlilikleri ön plana çıkarmaktadır (Hacıoğlu, Şahin ve Girgin, 2010).

Mesleki eğitim; bir toplumdaki bireylere meslek sahibi olabilmeleri için mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yetenekleri kazandırarak, kişinin kabiliyetlerinin fiziksel, entelektüel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönlerden geliştirilmesi süreci olarak da tanımlanmaktadır (Aymankuy ve Aymankuy, 2002). Mesleki eğitim, toplumdaki bireylerin bir meslek sahibi olabilmeleri ve mesleğe uygun bilgi ve becerilerin verileceği bir eğitim sürecinde yetişmesi ve gelişmesi için uygulanan bir eğitim öğretim sistemidir (Bozok, 1992). Başarılı bir eğitim için, genel eğitimin kapsamlı içeriği ile mesleki eğitimin gerçek ortamda öğrenme ve uygulama boyutunun bütünleştirilmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2003).

Mesleki Turizm Eğitimi

Turizm eğitimini, turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu, araştırma ve planlama çalışmalarını geliştirecek, işletmelerin verimliliğini arttıracak ve bu sektördeki yenilikleri takip edebilecek bilimsel metodların ortaya çıkartılması için yapılan mesleki eğitim olarak tanımlamak mümkündür (Hacıoğlu, Şahin ve Girgin, 2010).

Personelin verimli çalışması ve müşteri memnuniyeti, diğer işletmelerde olduğu gibi turizm işletmelerinin başarısında da temel faktördür. Bu durum, işletmelerin mevcut işgörenlerin eğitim düzeylerini sürekli yükseltmeye çalışmalarının nedenlerini de bir açıdan ortaya koymaktadır (İbicioğlu, Avcı ve Boylu, 2003).

Mesleki Turizm Eğitimin Amacı ve Özellikleri

Mesleki turizm eğitiminin temel amacı, turizmin ihtiyaç duyduğu mesleki formasyonu vermektir. Turizm eğitimi veren kurumlar hem turizm işletmelerinin ihtiyacı olan pek çok hizmeti sağlayabilecek alt kademe insan gücünü, hem ara insan gücü olarak tanımlanan orta kademe işgücünü, hem de turizmle ilgili kamu ve özel sektör kurumlarına yönetici, araştırmacı ve planlayıcı elemanları yetiştirmek amacıyla üst kademe insan gücünü sağlamaktır (Avcıkurt ve Karaman, 2002). Turizm eğitiminin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Hacıoğlu, vd., 2008).

Eğitim yoluyla teorik ve pratik ilişki kurmak, turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunmak, turizm sektörüne yetişmiş kalifiye personel sağlamak, turizmin ekonomik kalkınmadaki yerini ve önemini anlatmak, vatandaşa olumlu bir turizm bilinci yaratmak, turizm sektöründe çalışanlara mesleki bir formasyon kazandırmak, turizm işletmelerinde çalışanların bilgi ve becerilerini artırmak, insanların turizme ilgisini çekmek, nitelikli turizm eğitimcileri yetiştirmek.

Her ne amaçla ve hangi mesleki kademe kullanılırsa kullanılsın, turizm eğitiminin her kademesinde teori ile uygulama birbirini tamamlayarak bir bütün oluşturacak şekilde yürütülmelidir. Çünkü turizm sektörünün çok dinamik bir yapıya sahip olması, bu alanda verilen eğitimin de dinamik bir yapıya sahip olmasını gerektirmektedir (Pelit ve Güçer, 2006). Bu da turizm eğitiminde stajları önemli hale getirmektedir.

Türkiye’de Mesleki Turizm Eğitimi

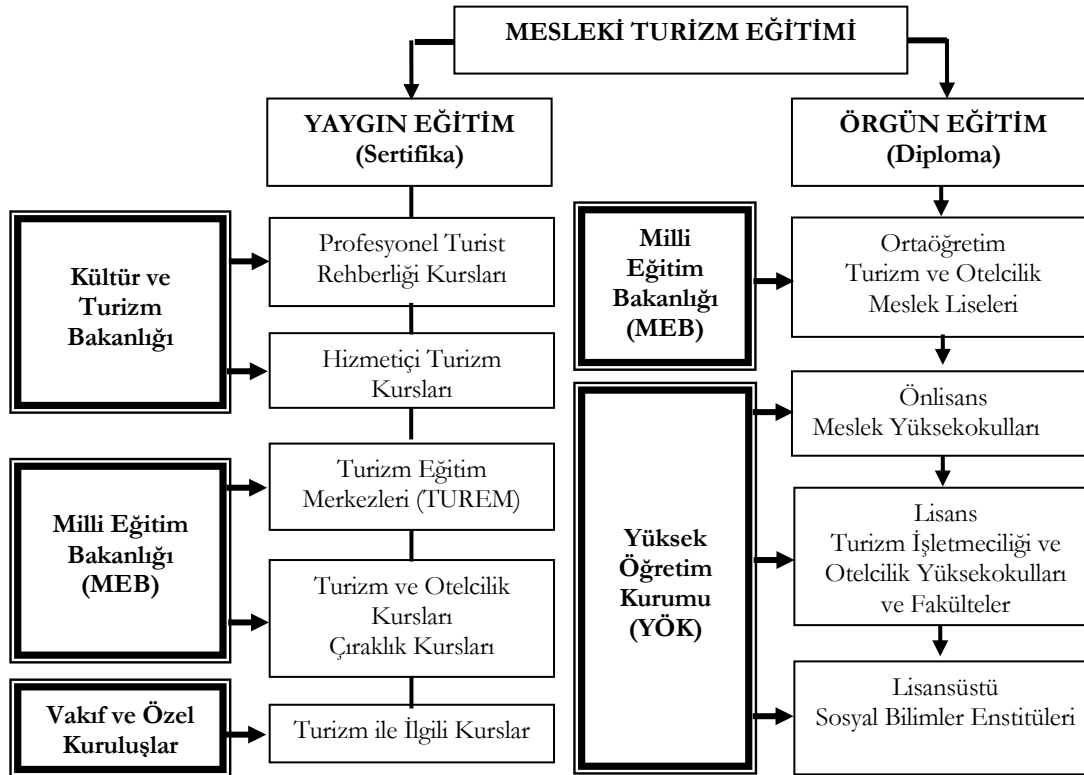
Türkiye’de mesleki turizm eğitimi, 1980’li yıllardan itibaren günümüze kadar sürekli üzerinde ısrarla durulan ve Türk turizm sektörünün geleceği için ve ülke ekonomisi bakımından önem arz eden önemli bir konudur (Aymankuy ve Aymankuy, 2002). Şekil 1’de görüldüğü gibi Türkiye’de turizm eğitimi, yaygın ve örgün turizm eğitimi olarak iki ana başlık altında verilmektedir (Hacıoğlu, vd., 2008).

Yaygın turizm eğitiminin amacı, toplumda turizm bilincini oluşturmaktadır. Örgün turizm eğitimi olarak da adlandırılan mesleki düzeyde formasyon veren turizm eğitim ve öğretiminin amacı ise, turizm sektörünün değişik dalları için bilgili, becerikli, yetenekli, verimli ve bilinçli elemanlar yetiştirmektir (İbicioğlu, Avcı ve Boylu, 2003).

Yaygın mesleki turizm eğitimi; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ile Vakıf ve Özel Kuruluşlar bünyesinde gerçekleştirilen kurslar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Örgün mesleki turizm eğitimi ise; orta öğretim ve yüksek öğretim düzeyinde gerçekleştirilmektedir. Orta öğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde, yükseköğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi ise Yüksek Öğretim Kurumu bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Yaygın

turizm eğitimi veren kurumlar Türk Turizmi'nin hızlı gelişme gösterdiği ilk yıllarda ortaya çıkan eğitilmiş personel açığını gidermek amacıyla önemli işlevler görmüş sonraki yıllarda ise orta ve yüksek öğretim seviyesinde turizm eğitimi veren kurumların sayısının artmasıyla bu kurumların ve kursların sayısı da azalmıştır (Hacıoğlu, vd., 2008).

Şekil 1. Türkiye'de Mesleki Turizm Eğitim Şeması

Kaynak: Hacıoğlu, vd. (2008).

İster örgün eğitim isterse yaygın eğitim olsun turizm eğitim programları, bireylerin bilgilerini ve becerilerini arttırmayı amaçlamalıdır. Bireylere kazandırılan bu bilgi ve beceriler, onların değişen koşullarla başa çıkmalarına yardımcı olmaktadır (Chen ve Gürsoy, 2008). Bireylere bu bilgilerin ve becerilerin kazandırılabilmesi, eğitimcilerin öğretme yeteneklerine ve gerekli bilgi birikimine sahip olmalarına bağlıdır (Stergiou, Airey ve Riley, 2003).

Turizm Eğitiminde Staj Uygulaması

Staj kavramı kısaca, mesleki bilgisini arttırmak için bir kimsenin, geçici olarak bir kurumun bir veya birçok servisinde çalışarak geçirdiği devre olarak tanımlanmaktadır (Alemdar, 1992). Daha geniş bir tanımlamayla staj, kuramsal meslek bilgisine sahip kişilerin, aldıkları akademik bilgileri gerçek yaşamda kullanma ve deneme, diğer bir deyişle, edindiği bilgileri, yaparak-yaşayarak davranışa dönüştürme deneyimi olarak tanımlanabilir (Taşkın, 2006).

Turizm işletmeleri sürekli kaliteli personeli istihdam etmeyi arzularken, turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumları da sürekli kaliteli potansiyel personel mezun etmenin çabası içerisindeyler. Birbirinden ayrılması mümkün olmayan bu iki kurum, öğrencilerin eğitimi esnasında birbirleriyle olumlu işbirliği içerisinde bulunmalıdırlar (Alemdar, 1992).

Stajlar, öğrencilere gerçek uygulamaları ve çalışma koşullarını görmek, mesleki gelişim için gerekli yetkinlikleri öğrenmelerini sağlamak, mesleki çevre edinmek gibi birtakım avantajlar kazandırmaktadır (Ilgaz ve Çakar, 2002). Staj dönemi, öğrencinin sektör ve örgütle kuracağı psikolojik kontratın şekilleneceği ve deneyimlerle pekiştirileceği önemli bir ön tanıma olarak görülmelidir (Yüksel, Hançer ve Adak, 2002).

Öğrencilerin eğitim süreleri boyunca teoride edindikleri konularda pratik kazanması, iki yöntem ile gerçekleştirilebilmektedir. Bunlardan birincisi eğitim gördüğü kuruma ait uygulama alanı ve tesislerinde yapılacak uygulamalar, ikincisi ise, turizm işletmelerinde yapacağı stajdır. Turizm eğitimi kademelerinin her seviyesinde teori ile pratik birlikte yürütüldüğü zaman eğitimde bir bütünlük sağlanır. Bu konu her eğitim için geçerli olmakla birlikte emek yoğun bir hizmet endüstrisi olan turizmde ayrı bir önem taşımaktadır (Buluç, 1992).

Eğitim kurumlarının en önemli misyonu, öğrencileri gerek teorik, gerekse pratik açıdan verimli bir şekilde yetiştirmek olmalıdır. Bu bağlamda okullarda verilen derslerle beraber, öğrencilerin teoride öğrenmiş oldukları bilgileri pekiştirmelerine ve sektör bazında uygulamalarına olanak tanıyan stajlar oldukça önemli bir yere sahiptir. Stajlardaki amaç, gelecekte bu sektörde çalışacak olan yönetici adaylarına öğrenmeleri gereken bilgileri vermek ve çeşitli alışkanlıkları kazandırmak olmalıdır. Stajların öğrencilerin amaçlarına ve çeşitli gereksinimlerine yönelik olarak gerçekleştirilmesi arzu edilen verimin alınması yönünden oldukça önemlidir. Bir başka ifadeyle, öğrencinin üniversite eğitimi boyunca almış olduğu eğitimle, yapacağı staj arasında uyum olmalıdır. Bu önemli noktanın yanı sıra stajların gerçekleştirilmesi sırasında öğrencinin de kendi açısından sahip olmak istediği çeşitli hakların işletmeler tarafından ilgili hukuk kuralları çerçevesinde gerçekleştirilebilir olması oldukça önemlidir (Ilgaz ve Çakar, 2002).

Turizm sektöründe, günlük, anlık yaşanan ve sürekli bir değişim çerçevesinde yürütülen bir işletmecilik anlayışı vardır. Turizm işletmeleri, diğer sektörlerdeki işletmelerle aynı yönetim prensiplerini kullanmakla birlikte, mesleki özelliklerini de kapsayan teorik bilgiler oldukça önemlidir. Teoride kanıtlanmış kurallar ve prosedürlerin bilinmesi ve bu bilgilerin nasıl uygulanacağı ile ilgili bilincin artırılması, staj esnasında yaşanabilecek olası problemleri azaltır. Kişinin okulda öğrendikleri ile uygulamalar arasında farklılıklar oluşmamalıdır. Bu da okul ve sektörün işbirliğindeki önemi ortaya koyar (Yazıcı, 2002).

Özenli bir şekilde programlanan ve gerekli kontrollerle yönlendirilen tanıma veya uygulama stajı, mezun olacak yönetici adayının gerekli sosyal ve mesleki becerileri kazanmasında oldukça önemlidir. Staj süresi ve içeriği, yönetici adayının ileride yapılacak işin özelliklerine yönelik beklentilerini ve algılarını şekillendirmekte, kendisinden ne tür performans beklendiği konusunda gerçekçi gözlem yapabilmesini sağlamaktadır (Yüksel, Hançer ve Adak, 2002).

Eğitim kurumları ve öğrenciler, stajı, öğrenimin bir parçası ve devamı olup, teorik olarak aldıkları derslerin pratikte uygulanışını görmek, mesleki bilgi ve becerileri kazanmak, iş başı eğitimi, sektörde tecrübe ve deneyim kazanmak olarak algılandıkça, pek çok işletme stajyer öğrencileri daha çok geçici ve ucuz iş gücü olarak algılanmaktadır. Öğrencilerin staj sürelerince değişik departman ve işlerde rotasyon usulü iş başı eğitimi görmek ve uygulamak üzere işletmede buldukları hususuna fazla önem vermemektedirler (Buluç, 1992).

Stajlar, aynı zamanda, öğrencilerin turizm sektöründeki çalışma yaşamı ile ilk tanıştıkları dönemlerdir. O nedenle ki; öğrencilerin turizm sektörünü sevmeleri ve benimsemeleri için “ilk staj dönemleri”nin çok önemli bir işlevi ve rolü vardır. Yapılan araştırmalar ve gözlemler gösteriyor ki, öğrencileri gelecekte sektörde çalışma veya çalışmama düşüncesine yönelten en önemli etkiler, staj döneminde ortaya çıkmaktadır. Yani, pek çok öğrenci staj döneminden sonra, turizm sektöründe çalışma veya çalışmama kararlarını vermektedirler (Taşkın, 2006).

Stajlar, öğrencilere gerçek yaşam deneyimi kazandırma, bu alanın kendileri için uygun olup olmadığı konusunda bilgi edinme ve özgeçmişlerine eklenecek bir referans yanında ayrıca, kariyer değerlendirmesini yükseltmek amacıyla endüstri hakkında değerlendirme yapma olanağı, alt düzeyde çalışanlara karşı duyarlılık kazanma ve teori ile pratik arasındaki boşluğu doldurma gibi kazanımlar sağlar (Sarı, 2007).

Tablo 1. Karşılaştırmalı Öğrenmeler Tablosu

Stajdaki Öğrenmeler	Okuldaki Öğrenmeler
Pratiğe yönelik ve anlamlıdır.	Teorik, ayrıntılı ve nedene dayalıdır.
Hızlı ve verimli çalışmayı gerektirir.	Zaman limiti ve baskısı yoktur.
Zaman kısıtlaması ve baskı içerir.	Düşünme ve soru sorma fırsatı verir.
Gözleme dayalıdır.	Gözleme değil, anlatıma ve açıklamaya dayalıdır.
İşin yapılması esnasında ayrıntılara girmek baskı yaratabileceği için ayrıntılı öğrenmeyi desteklemez.	Ayrıntılı ve yavaştır.
Öğrenme yardımcı elemana bağımlıdır.	Formal öğrenciler tarafından sağlanır.
Yaratıcılık, doğaçlama ve akıl yürütme gerektirir.	Önceden tahmin edilebilir bir ortam içinde kurgulanmış görevleri içerir.
İşin verimli ve etkili yollardan yapılmasını destekler, ancak bu geçerli yolun doğru olması anlamına gelmez.	Kitaplardan ayrıntılı öğrenme fırsatı sağlar.
En yeni araç ve metotları kullanma fırsatı sağlar.	Genellikle eski ve güncel olmayan araç ve metotları içerir.
İnteraktif metotları kullanır (izle ve yap).	Genellikle pasif öğrenmeyi içerir.
Kişiyeye bağlı ve hata yaparak öğrenmeyi içerir.	Grupla ve işbirliğiyle öğrenmeyi sağlar.
İşin yapılma anına odaklıdır, bu nedenle öğrenme zorunlu olarak gerçekleşir.	Uzun döneme odaklıdır, bilgiler ileride gerekli olacağı düşüncesiyle öğrenilir.

Kaynak: Sarı (2007).

Tablo 1'de stajdaki öğrenmeler ve okuldaki öğrenmeler karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Okuldaki öğrenmeler genellikle teoriktir, öğrenciler pasiftir ve bilgiler öğrencilere anlatım ve açıklama yoluyla aktarılır. Stajdaki öğrenmeler ise, uygulamalıdır, pratiktir, bilgi ve beceriler yaparak- yaşayarak öğrenilir ve gözleme dayalıdır. Turizm eğitiminde öğrenmeler okulda teorik bilgi ve beceriler öğrencilere aktarılır, stajda ise öğrenciler okulda öğrendikleri bu bilgi ve becerileri uygulayarak pratik yaparak dolayısıyla öğrenmeler daha kalıcı olur [23].

YÖNTEM

Çalışmanın amacı lisans düzeyinde turizm eğitimindeki staj uygulamasına öğrencilerin ve akademisyenlerin bakış açılarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda hem öğrencilere, hem de akademisyenlere yönelik olarak anket oluşturulmuştur.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nda (BTİOYO) okuyan öğrenciler ile aynı okulda çalışan akademisyenler oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşılmasının mümkün olmamasından hareketle belirli bir örneklem seçilmiş ve araştırma bu örneklem üzerinde yürütülmüştür. Tablo 2'de 2011-2012 akademik yılında BTİOYO'da okuyan öğrenci sayısı ve çalışan akademisyen sayısı görülmektedir.

Tablo 2. 2011-2012 Akademik Yılı BTİOYO'da Okuyan Öğrenci Sayısı ve Çalışan Akademisyen Sayısı

Öğrenci Sayısı					
Konaklama İşletmeciliği		Seyahat İşletmeciliği		Turist Rehberliği	
Örgün Öğretim	II. Öğretim	Örgün Öğretim	II. Öğretim	Örgün Öğretim	
326	297	309	289	183	
TOPLAM				1404	
Akademisyen Sayısı					
Prof. Dr.	Doç. Dr.	Yrd. Doç. Dr.	Arş. Gör. Dr.	Arş. Gör.	Okutman
3	1	12	3	6	16
TOPLAM					41

Yukarıdaki tablo doğrultusunda hazırlanan anket 350 öğrenci ve 41 akademisyene 2012 yılında Nisan-Temmuz ayları arasında dağıtılmıştır. Sonuç olarak % 93 oranında 326 öğrenciden ve %78 oranında 32 akademisyenden geri dönüş sağlanmış ve bu veriler üzerinden değerlendirmede bulunulmuştur.

Veri Toplama Aracı

Öğrencilerin ve akademisyenlerin staj uygulamasına bakış açılarını ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmada veri toplanması için anket tercih edilmiştir. Hazırlanan anket 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların özelliklerine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise katılımcıların staj uygulamasına bakış açılarını ortaya koymak amacıyla 24 ifade belirlenmiştir. İfadeler daha önce yapılmış çalışmalar (Özmerzi ve Ayata, 1992; Gökdeniz, Çeken ve Erdem, 2002; Lam ve Ching, 2007; Alpert, Heaney ve Kuhn, 2009; Chen ve Shen, 2012; Hsu, 2012) temel alınarak ve akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu ifadelerin değerlendirilmesinde “5’li Likert Ölçeği” kullanılmıştır. İfadeler, "1: kesinlikle katılmıyorum" ile "5: kesinlikle katılıyorum" aralığında düzenlenerek katılımcıların staj uygulamasına bakış açıları ölçülmeye çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS 15.0 (Statistical Package for Social Science) programına aktarılmış ve veriler bu program yardımıyla değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların özelliklerini ortaya koymak amacıyla elde edilen veriler, frekans ve yüzde dağılımları itibarıyla değerlendirilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla ölçeğe “güvenilirlik analizi” uygulanmıştır. Ölçek maddelerinin değerlendirilmesinde ifadelerin ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Araştırmada yer alan bağımsız değişkenler ile ölçek maddeleri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını analiz etmek için ise “bağımsız örneklem için t testi (independent samples t test)” ve “tek yönlü varyans analizi (ANOVA)” uygulanmıştır.

BULGULAR

Öğrenci Katılımcıların Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrenci katılımcıların özelliklerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, okudukları bölüm, öğretim türü, sınıfı ve okudukları bölümün üniversite sınavında kaçınıcı tercih olduğu ile ilgili sorular sorulmuştur. Bulgular Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3. Öğrenci Katılımcıların Özelliklerine Göre Dağılımları

Sosyo-Demografik Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Erkek	145	44,5
Kadın	181	55,5
Toplam	326	100,0
Yaş		
17-20 yaş arası	49	15,0
21-23 yaş arası	235	72,1
24 yaş ve üzeri	42	12,9
Toplam	326	100,0
Okuduğu Bölüm		
Seyahat İşletmeciliği	127	39,0
Konaklama İşletmeciliği	110	33,7
Turizm Rehberliği	89	27,3
Toplam	326	100,0
Öğretim Türü		
Örgün Öğretim	212	65,0
İkinci Öğretim	114	35,0
Toplam	326	100,0
Sınıf		
1. sınıf	16	4,9
2. sınıf	97	29,8
3. sınıf	128	39,3
4. sınıf	85	26,1
Toplam	326	100,0
Kaçıncı Tercih		
1-5 arası	148	45,4
6-10 arası	79	24,2
11-15 arası	42	12,9
16-20 arası	24	7,4
21-24 arası	33	10,1
Toplam	326	100,0

Elde edilen verilere göre öğrencilerin %55,5'ini kadınlar oluşturmaktadır. Erkek öğrencilerin oranı ise %44,5'tir. Yapılan araştırma sonucuna göre, katılımcıların yaş gruplarına bakıldığında %72,1 gibi büyük bir oran ile "21-23 yaş arası" öğrenciler, çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu grubu sırasıyla %15'lik pay ile "17-20 yaş arası" olan öğrenciler ve %12,9'luk pay ile "24 yaş ve üzeri" olan öğrenciler izlemektedir. Öğrencilerin okudukları bölümlere bakıldığında %39'luk oranı Seyahat İşletmeciliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Arından %33,7'lik oran ile Konaklama İşletmeciliği bölümü öğrencileri ve %27,3'lük oran ile Turist Rehberliği bölümü öğrencileri gelmektedir. Öğrencilerin %65 gibi büyük bir oranı örgün öğretim öğrencisidir. İkinci öğretim öğrencilerinin oranı ise %34,7'dir. Öğrencilere okudukları bölümün üniversite sınavında kaçınıcı tercihleri olduğu sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin yarısına yakını okudukları bölümün (%45,4) 1.-5. tercihleri arasında yer aldığını ifade etmişlerdir. %24,2'si 6.-10. tercihleri

arasında; %12,9'u 11.-15. tercihleri arasında; %10,1'i 21.-24. tercihleri arasında olduğunu ifade etmişlerdir. Son sırada ise %7,4'lük oran ile 16.-20. tercihler arasında gelmektedir.

Akademisyen Katılımcıların Özelliklerine İlişkin Bulgular

Akademisyen katılımcıların özelliklerini ortaya koymak amacıyla katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, unvanları ve turizm eğitimi alıp almadıkları ile ilgili sorular sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4. Akademisyen Katılımcıların Özelliklerine Göre Dağılımları

Sosyo-Demografik Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Erkek	21	65,6
Kadın	11	34,4
Toplam	32	100,0
Yaş		
20-30 yaş arası	7	21,9
31-40 yaş arası	14	43,8
41-50 yaş arası	6	18,8
51 yaş ve üzeri	5	15,5
Toplam	32	100,0
Unvan		
Prof. Dr.	2	6,3
Yrd. Doç. Dr.	12	37,5
Arş. Gör. Dr.	3	9,4
Arş. Gör.	6	18,8
Okutman	9	28,0
Toplam	32	100,0
Turizm Eğitimi Alıp Almadığı		
Evet	22	68,8
Hayır	10	31,3
Toplam	32	100,0

Yukarıda yer alan tabloya göre, BTİOYO'da çalışan akademisyenlerin büyük bir oranı erkeklerden oluşmaktadır. Erkek akademisyenlerin oranı %65,6 iken, kadın akademisyenlerin oranı %34,4'tür.

Akademisyenlerin yaş gruplarına bakıldığında yarıya yakınının (%43,8) 31-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. İkinci sırada %21,9'luk pay ile 20-30 yaş arası akademisyenler gelmektedir. En az paya sahip olan yaş grubu ise %15,5'lik pay ile 51 yaş ve üzerinde olan akademisyenlerdir.

Akademisyenlerin unvanları dikkate alındığında büyük çoğunluğunun Yardımcı Doçent Doktor (%37,5) unvanına sahip olduğu görülmektedir. Ardından %28,8'lik pay ile Okutmanlar gelmektedir.

Araştırma Görevlisi akademisyenlerin oranı %18,8 iken, Araştırma Görevlisi Doktor akademisyenlerin oranı %9,4'tür. En son sırada ise Profesör Doktor akademisyenler gelmektedir.

Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin staj uygulamasına bakış açıları ile ilgili olarak 24 ifadeden oluşan ölçeğin güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0,858 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin oldukça yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Öğrenci Katılımcılara Ait Ölçek Maddelerine İlişkin Bulgular

Öğrenci katılımcıların staj uygulamasına bakış açıları ile ilgili ifadelerle ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri aşağıda yer alan Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6'ya göre ölçek maddeleri açısından öğrenci katılımcılar hiçbir ifadeye “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde katılım göstermemişlerdir. En yüksek aritmetik ortalama; “Staj yeri, eğitimi alınan bölümle ilgili olmalıdır” ($\bar{x} = 4,26$) şeklindeki 4. ifadede gerçekleşmiştir. Aritmetik ortalamasının en yüksek olduğu ve öğrencilerin katılım gösterdikleri diğer ifadeler ise aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Staj yeri, sektör ile ilgili düşüncelerin oluşmasında önemlidir ($\bar{x} = 4,23$),
- Staj, turizm eğitimi için önemli ve gereklidir ($\bar{x} = 4,15$).

Tablo 5. Öğrenci Katılımcılara Ait Ölçek Maddelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		Aritmetik Ortalama (A.O.)	Standart Sapma (S.S.)
1	Staj, turizm eğitimi için önemli ve gereklidir.	4,15	1,23
2	Kolaylıkla staj yeri bulabiliyorum.	3,53	1,17
3	Staj yeri bulma ile ilgili okul yeterince çalışma yapmaktadır.	3,90	1,15
4	Staj yeri, eğitimi alınan bölümle ilgili olmalıdır.	4,26	1,09
5	Staj yeri, sektör ile ilgili düşüncelerin oluşmasında önemlidir.	4,23	1,07
6	Zorunlu staj süresi (60 Gün) yeterlidir.	3,68	1,18
7	Zorunlu staj süresi daha uzun olmalıdır.	3,56	1,25
8	Zorunlu staj süresi daha kısa olmalıdır.	2,73	1,21
9	Staj zorunlu değil, isteğe bağlı olmalıdır.	2,89	1,42
10	Zorunlu staj dışında isteğe bağlı stajlar da olmalıdır.	3,24	1,26
11	Stajlar okul tarafından denetlenmelidir.	3,87	1,11
12	Stajların denetlenmesi, stajın önemini ve başarısını artırır.	4,00	1,08
13	Stajın verimliliği, yeterli teorik bilgiye sahip olmama bağlıdır.	3,67	1,07
14	Stajın verimliliği, yeterli yabancı dil bilgisine sahip olmama bağlıdır.	3,59	1,10
15	Stajın verimliliği, sektörde çalışmaya istekli olmama bağlıdır.	4,10	1,06
16	Stajın verimliliği, doğru staj yeri seçmeme bağlıdır.	4,14	,99
17	Stajın verimliliği, donanımlı yöneticilerle çalışmama bağlıdır.	4,11	,98
18	Staj, kendimi geliştirme fırsatı sunmaktadır.	4,12	1,09
19	Stajdan sonra sektörde çalışma isteğim artmıştır.	3,27	1,25
20	Staj, sektörü tanımam ve adaptasyonum için önemlidir.	4,01	1,04
21	Staj yaparken sektör tarafından önemsenirim.	3,28	1,15
22	Staj yaparken diğer çalışanlarla aynı hak ve imkânlarla (çalışma süresi, ücret, izin vb. sosyal haklar) sahibim.	2,79	1,37
23	Staj yaparken sezonluk iş gücü olarak görülüyorum.	3,73	1,21
24	Staj yaparken ucuz işgücü olarak görülüyorum.	3,80	1,31

Ölçek açısından en düşük aritmetik ortalamaya sahip ifade 7. ifade olan “zorunlu staj süresi daha kısa olmalıdır ($\bar{x} = 2,73$)” ifadesidir. Öğrenciler staj süresinin daha kısa olması gerektiği ifadesine katılım göstermemektedirler. Ölçekte aritmetik ortalamasının en düşük olduğu diğer ifadeler ise aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Staj yaparken diğer çalışanlarla aynı hak ve imkânlarla (çalışma süresi, ücret, izin vb. sosyal haklar) sahibim ($\bar{x} = 2,79$),
- Staj zorunlu değil, isteğe bağlı olmalıdır ($\bar{x} = 2,89$),

Akademisyen Katılımcılara Ait Ölçek Maddelerine İlişkin Bulgular

Akademisyen katılımcıların staj uygulamasına bakış açıları ile ilgili ifadelere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri aşağıda yer alan Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Akademisyen Katılımcılara Ait Ölçek Maddelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		Aritmetik Ortalama (A.O.)	Standart Sapma (S.S.)
1	Staj, turizm eğitimi için önemli ve gereklidir.	4,71	,77
2	Öğrenciler kolaylıkla staj yeri bulabilmektedir.	3,78	,83
3	Staj yeri bulma ile ilgili okul yeterince çalışma yapmaktadır.	4,43	,80
4	Staj yeri, eğitimi alınan bölümle ilgili olmalıdır.	4,50	,71
5	Staj yeri, sektör ile ilgili düşüncelerin oluşmasında önemlidir.	4,65	,82
6	Zorunlu staj süresi (60 Gün) yeterlidir.	3,06	1,16
7	Zorunlu staj süresi daha uzun olmalıdır.	3,21	1,38
8	Zorunlu staj süresi daha kısa olmalıdır.	2,21	1,15
9	Staj zorunlu değil, isteğe bağlı olmalıdır.	1,81	1,14
10	Zorunlu staj dışında isteğe bağlı stajlar da olmalıdır.	4,06	,91
11	Stajlar okul tarafından denetlenmelidir.	4,21	,83
12	Stajların denetlenmesi, stajın önemini ve başarısını artırır.	4,40	,87
13	Stajın verimliliği, öğrencilerin yeterli teorik bilgiye sahip olmalarına bağlıdır.	4,00	,87
14	Stajın verimliliği, öğrencilerin yeterli yabancı dil bilgisine sahip olmalarına bağlıdır.	4,34	,86
15	Stajın verimliliği, öğrencilerin sektörde çalışmaya istekli olmalarına bağlıdır.	4,56	,61
16	Stajın verimliliği, öğrencilerin doğru staj yeri seçmelerine bağlıdır.	4,25	,71
17	Stajın verimliliği, öğrencilerin donanımlı yöneticilerle çalışmalarına bağlıdır.	4,31	,78
18	Staj, öğrencilere kendilerini geliştirme fırsatı sunmaktadır.	4,53	,62
19	Stajdan sonra öğrencilerin sektörde çalışma istekleri artmaktadır.	2,81	,93
20	Staj, öğrencilerin sektörü tanımaları ve sektöre adaptasyonları için önemlidir.	4,37	,90
21	Öğrenciler staj yaparken sektör tarafından önemsenmektedirler.	2,12	,83
22	Öğrenciler staj yaparken diğer çalışanlarla aynı hak ve imkânlarla (çalışma süresi, ücret, izin vb. sosyal haklar) sahiptirler.	1,81	,73
23	Öğrenciler staj yaparken sezonluk iş gücü olarak görülmektedirler.	4,34	,97
24	Öğrenciler staj yaparken ucuz işgücü olarak görülmektedirler.	4,34	1,06

Tablo 6'ya göre ölçek maddeleri açısından akademisyen katılımcılar öğrenci katılımcılar ile benzer şekilde hiçbir ifadeye “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde katılım göstermemekle birlikte 4 ifade "kesinlikle katılıyorum" ifadesine yakın olarak gerçekleşmiştir. En yüksek aritmetik ortalama; “Staj, turizm eğitimi için önemli ve gereklidir” ($\bar{x} = 4,71$) şeklindeki 1. ifadede gerçekleşmiştir. Aritmetik ortalamasının en yüksek olduğu ve akademisyenlerin katılım gösterdikleri diğer ifadeler ise aşağıdaki gibi sırlanabilir;

- Staj yeri, sektör ile ilgili düşüncelerin oluşmasında önemlidir ($\bar{x} = 4,65$),
- Stajın verimliliği, öğrencilerin sektörde çalışmaya istekli olmalarına bağlıdır ($\bar{x} = 4,56$).

Ölçek açısından en düşük aritmetik ortalamaya sahip ifadeler ise; 9. ve 22. ifadeler olan “Staj zorunlu değil, isteğe bağlı olmalıdır ($\bar{x} = 1,81$)” ifadesi ile " Öğrenciler staj yaparken diğer çalışanlarla aynı hak ve imkânlarla (çalışma süresi, ücret, izin vb. sosyal haklar) sahiptirler ($\bar{x} = 1,81$)" ifadesinde gerçekleşmiştir.

Bir diğer düşük ortalamaya sahip olan ve akademisyenlerin katılım göstermedikleri ifade "Öğrenciler staj yaparken sektör tarafından önemsenmektedirler ($\bar{x} = 2,12$)" ifadesidir.

Öğrenci Katılımcılar Açısından Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Çalışmada ölçek maddelerine göre öğrenci katılımcıların cinsiyetleri ve öğretim türü açılarından anlamlı bir farklılığın olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 7'de ve Tablo 8'de görülmektedir.

Tablo 7. Cinsiyet Açısından Öğrenci Katılımcıların Staj Uygulamasına Bakış Açılarını Değişkeni İçin Bağımsız Örneklem T Testi

	CİNSİYET	F	t	sd	Sig. (2-tailed)
İfade 1	Staj, turizm eğitimi için önemli ve gereklidir.	11,338	-2,394	265,918	,017
İfade 5	Staj yeri, sektör ile ilgili düşüncelerin oluşmasında önemlidir.	1,661	-2,606	324	,010
İfade 8	Zorunlu staj süresi daha kısa olmalıdır.	4,931	1,976	283,270	,049
İfade 9	Staj, zorunlu değil isteğe bağlı olmalıdır.	6,448	2,263	293,516	,024
İfade 13	Stajın verimliliği, yeterli teorik bilgiye sahip olmama bağlıdır.	1,753	-2,428	324	,016
İfade 14	Stajın verimliliği, yeterli yabancı dil bilgisine sahip olmama bağlıdır.	7,488	-2,094	292,522	,037
İfade 15	Stajın verimliliği, sektörde çalışmaya istekli olmama bağlıdır.	2,549	-2,725	324	,007
İfade 18	Staj, kendimi geliştirme fırsatı sunmaktadır.	2,136	-3,004	324	,003
İfade 20	Staj, sektörü tanımam ve adaptasyonum için önemlidir.	6,213	-3,706	280,629	,000

* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Yukarıda yer alan Tablo 7'ye göre; yapılan t testi analizi sonucunda cinsiyet değişkeni açısından İfade 1, İfade 5, İfade 8, İfade 9, İfade 13, İfade 14, İfade 15, İfade 18 ve İfade 20 için Levene testi anlamlılık düzeyi Sig. $\leq$ 0,05 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan kadın ve erkek öğrenci katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 1., 5., 13., 14., 15., 18. ve 20. İfadelere kadın öğrenciler erkek öğrencilere nazaran daha fazla katılım sağlarken; 8. ve 9. ifadeye erkek öğrenciler kadın öğrencilere göre daha fazla katılım sağlamışlardır.

Tablo 8. Öğretim Türü Açısından Öğrenci Katılımcıların Staj Uygulamasına Bakış Açılarını Değişkeni İçin Bağımsız Örneklem T Testi

ÖĞRETİM TÜRÜ		F	t	sd	Sig. (2-tailed)
İfade 10	Zorunlu staj dışında isteğe bağlı stajlar da olmalıdır.	,028	-2,952	324	,003

* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Tablo 8'e göre; yapılan t testi analizi sonucunda öğretim türü değişkeni açısından İfade 10 için Levene testi anlamlılık düzeyi Sig. $\leq$ 0,05 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan örgün öğretim ile ikinci öğretim öğrencileri arasında ikinci öğretim öğrencileri lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Öğrenci Katılımcılar Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Çalışmanın bu kısmında öğrenci katılımcıların yaşları, okudukları bölüm, öğretim türü ve sınıfları ile ilgili olarak değişkenler arasında staj uygulamasına bakış açıları açısından anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 9, 10 ve 11'de görülmektedir.

Tablo 9. Öğrenci Katılımcıların Yaşları Açısından Ölçek Maddeleri Değişkenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Tanımlayıcılar Tablosu ve Varyans Analizi

	Grup No	Yaş	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
İFADE 7	1	17-20	49	3,75	1,12	5,222	,006	1>3 2>3
	2	21-23	235	3,62	1,21			
	3	24-27	42	3,00	1,51			
		Toplam	326	3,56	1,26			
İFADE 8	1	17-20	49	3,18	1,30	6,435	,002	1>2 1>3
	2	21-23	235	2,72	1,18			
	3	24-27	42	2,28	1,13			
		Toplam	326	2,73	1,21			
İFADE 11	1	17-20	49	3,44	1,13	4,353	,014	2>1
	2	21-23	235	3,95	1,07			
	3	24-27	42	3,95	1,20			
		Toplam	326	3,87	1,11			

* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Tabloda görüldüğü gibi ölçekte yer alan 7. İfade, 8. İfade ve 11. İfade (Sig.≤,005) yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yapılan Tamhane's T2 ve Tukey testlerinin sonucunda; 7. İfade açısından 17-20 yaş arası ($\bar{X} = 3,75$) öğrenci katılımcılar ve 21-23 yaş arası öğrenci katılımcılar ($\bar{X} = 3,62$) ile 24-27 yaş arası ($\bar{X} = 3,00$) öğrenci katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sonuç olarak 24 yaş altı öğrenciler 24-27 yaş arası öğrencilere nazaran "zorunlu staj süresi daha uzun olmalıdır" ifadesine daha fazla katılım sağlamışlardır. Benzer şekilde 17-20 yaş arası öğrenciler ölçekte yer alan 8. İfade olan "zorunlu staj süresi daha kısa olmalıdır" ifadesine diğer öğrencilere nazaran daha fazla katılım sağlamışlardır. Yine 11. İfade olan "stajlar okul tarafından denetlenmelidir" ifadesine 21-23 yaş arası öğrenciler, 17-20 yaş arası öğrencilere nazaran daha fazla katılım sağlamışlardır.

Tablo 10. Öğrenci Katılımcıların Sınıfları Açısından Ölçek Maddeleri Değişkenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Tanımlayıcılar Tablosu ve Varyans Analizi

İFADE 7	Grup No	Sınıf	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
	1	1	16	3,62	1,36			
2	2	97	3,75	1,03				
3	3	128	3,65	1,23				
4	4	85	3,21	1,45				
		Toplam	326	3,56	1,26			
İFADE 2	Grup No	Sınıf	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
	1	1	16	3,50	1,36			
2	2	97	3,36	1,19				
3	3	128	3,46	1,16				
4	4	85	3,83	1,07				
		Toplam	326	3,53	1,17			
İFADE 8	Grup No	Sınıf	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
	1	1	16	3,18	1,37			
2	2	97	2,98	1,15				
3	3	128	2,65	1,15				
4	4	85	2,49	1,28				
		Toplam	326	2,73	1,21			
İFADE 11	Grup No	Sınıf	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
	1	1	16	2,87	1,45			
2	2	97	3,79	,95				
3	3	128	4,00	1,15				
4	4	85	3,96	1,06				
		Toplam	326	3,87	1,11			

	Grup No	Sınıf	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
İFADE 19	1	1	16	3,75	,93	4,419	,005	2>3
	2	2	97	3,58	1,05			
	3	3	128	3,04	1,32			
	4	4	85	3,18	1,34			
		Toplam	326	3,27	1,25			

* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Tabloda görüldüğü gibi ölçekte yer alan 2. İfade, 7. İfade, 8. İfade, 9. İfade, 11. İfade ve 19. İfade (Sig. $\leq$,005) sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yapılan Tamhane's T2 ve Tukey testlerinin sonucunda; 2. İfade olan "kolaylıkla staj yeri bulabiliyorum" ifadesine 4. sınıf öğrenciler, 2. sınıf öğrencilere nazaran daha fazla katılım göstermişlerdir. 7. İfade olan "zorunlu staj süresi daha uzun olmalıdır" ve 8. İfade olan "zorunlu staj süresi daha kısa olmalıdır" ifadeleri açısından ise 2. sınıf öğrenciler, 4. sınıf öğrencilere göre daha fazla katılım sağlamışlardır.

Üst sınıf öğrenciler 1. Sınıf öğrencilerle kıyaslandığında 11. İfade olan "stajlar okul tarafından denetlenmelidir" ifadesine daha fazla katılım sağlamışlardır. Son olarak, 19. İfade olan "stajdan sonra sektörde çalışma isteğim artmıştır" ifadesine 2. sınıf öğrenciler, 3. sınıf öğrencilere göre daha fazla katılım göstermişlerdir.

Tablo 11. Öğrenci Katılımcıların Bölümleri Açısından Ölçek Maddeleri Değişkenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Tanımlayıcılar Tablosu ve Varyans Analizi

	Grup No	Bölüm	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
İFADE 9	1	Seyahat İşl.	127	3,13	1,42	3,464	,032	1>3
	2	Konaklama İşl.	110	2,83	1,41			
	3	T. Rehberliği	89	2,62	1,40			
		Toplam	326	2,89	1,42			
İFADE 19	1	Seyahat İşl.	127	3,62	1,07	14,895	,000	1>2 3>2
	2	Konaklama İşl.	110	2,78	1,34			
	3	T. Rehberliği	89	3,40	1,21			
		Toplam	326	3,27	1,25			

* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Tablo 11'e göre; ölçekte yer alan 9. İfade (Sig. $\leq$,005) öğrencilerin bölümlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yapılan Tukey testi sonucunda 9. İfade olan "staj, zorunlu değil isteğe bağlı olmalıdır" ifadesine seyahat işletmeciliği bölümü öğrencileri, turizm rehberliği bölümü öğrencilerine göre daha fazla katılım sağladıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde Tamhane's T2 testi sonucunda 19. İfade olan "stajdan sonra sektörde çalışma isteğim artmıştır" ifadesine seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği öğrencileri, konaklama işletmeciliği bölümü öğrencilerine nazaran daha fazla katılım sağladıkları belirlenmiştir.

Akademisyen Katılımcılar Açısından Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Ölçeğe göre akademisyen katılımcıların cinsiyetleri ve turizm eğitimi alıp almadıkları açılarından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 12 ve 13'te görülmektedir.

Tablo 12. Cinsiyet Açısından Akademisyen Katılımcıların Staj Uygulamasına Bakış Açılı Değişkeni İçin Bağımsız Örneklem T Testi

CİNSİYET		F	t	sd	Sig. (2-tailed)
İfade 4	Staj yeri, eğitimi alınan bölümle ilgili olmalıdır.	5,069	-2,285	29,999	,030
İfade 7	Zorunlu staj süresi daha uzun olmalıdır.	1,260	-2,861	30	,008
İfade 19	Stajdan sonra öğrencilerin sektörde çalışma istekleri artmaktadır.	,299	-2,648	30	,013

* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Yukarıda yer alan Tablo 12'ye göre; yapılan t testi analizi sonucunda cinsiyet değişkeni açısından İfade 4, İfade 7 ve İfade 19 için Levene testi anlamlılık düzeyi $\text{Sig.} \leq 0,05$ anlamlılık düzeyinin altında olduğundan kadın ve erkek akademisyen katılımcılar arasında kadın akademisyenler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Yukarıda belirlenen ifadelere kadın akademisyenler daha fazla katılım göstermişlerdir.

Tablo 13. Turizm Eğitimi Açısından Akademisyen Katılımcıların Staj Uygulamasına Bakış Açılı Değişkeni İçin Bağımsız Örneklem T Testi

TURİZM EĞİTİMİ		F	t	sd	Sig. (2-tailed)
İfade 19	Stajdan sonra öğrencilerin sektörde çalışma istekleri artmaktadır.	7,534	-2,165	29,799	,039

Tablo 13'e göre; yapılan t testi analizi sonucunda turizm eğitimi değişkeni açısından İfade 19 için Levene testi anlamlılık düzeyi $\text{Sig.} \leq 0,05$ anlamlılık düzeyinin altında olduğundan kadın ve erkek akademisyen katılımcılar arasında kadın akademisyenler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. "Stajdan sonra öğrencilerin sektörde çalışma istekleri artmaktadır" ifadesine turizm eğitimi almamış olan akademisyenler, turizm eğitimi almış olan akademisyenlere nazaran daha fazla katılım sağlamışlardır.

Akademisyen Katılımcılar Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Akademisyen katılımcıların yaşları ve unvanları ile ilgili olarak değişkenler arasında staj uygulamasına bakış açıları açısından anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 14 ve 15'te görülmektedir.

Tablo 14. Akademisyen Katılımcıların Yaşları Açısından Ölçek Maddeleri Değişkenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Tanımlayıcılar Tablosu ve Varyans Analizi

İFADE 21	Grup No	Yaş	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
	1	20-30 arası	7	1,28	,48	5,962	,003	2>1 3>1
2	31-40 arası	14	2,28	,82				
3	41-50 arası	6	2,83	,40				
4	51 ve üstü	5	2,00	,70				
	Toplam	32	2,12	,83				
İFADE 22	Grup No	Yaş	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
	1	20-30 arası	7	1,28	,48	3,349	,033	4>1
2	31-40 arası	14	1,71	,61				
3	41-50 arası	6	2,33	1,03				
4	51 ve üstü	5	2,20	,44				
	Toplam	32	1,81	,73				

Tabloda görüldüğü gibi ölçekte yer alan 21. ve 22. İfade (Sig.≤,005) yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yapılan Tamhane's T2 testi sonucunda; 21. İfade açısından 31-40 yaş arası ($\bar{X}$ =2,28) akademisyen katılımcılar ve 41-50 yaş arası akademisyen katılımcılar ($\bar{X}$ =2,83) ile 20-30 yaş arası ($\bar{X}$ =1,28) akademisyen katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 31-40 yaş arası ve 41-50 yaş arası akademisyenler 20-30 yaş arası akademisyenlere nazaran "öğrenciler staj yaparken sektör tarafından önemsenmektedirler" ifadesine daha fazla katılım sağlamışlardır. Benzer şekilde 51 yaş ve üstü akademisyenler, 20-30 yaş arası akademisyenlere göre "öğrenciler staj yaparken diğer çalışanlarla aynı hak ve imkânlarla (çalışma süresi, ücret, izin vb. sosyal haklar) sahiptirler" ifadesine daha fazla katılım göstermişlerdir.

Tablo 15. Akademisyen Katılımcıların Unvanları Açısından Ölçek Maddeleri Değişkenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Tanımlayıcılar Tablosu ve Varyans Analizi

İFADE 4	Grup No	Unvan	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
	1	Prof. Dr.	2	4,50	,70	3,536	,019	4>2
2	Yrd. Doç. Dr.	12	4,00	,85				
3	Arş. Gör. Dr.	3	5,00	,00				
4	Arş. Gör.	6	5,00	,00				
5	Okutman	9	4,66	,50				
	Toplam	32	4,50	,71				
İFADE 19	Grup No	Unvan	N	$\bar{X}$	S.S.	F	Sig.	Farklılık Olan Grup No
	1	Prof. Dr.	2	3,50	,70	4,375	,007	2>4 5>4
2	Yrd. Doç. Dr.	12	2,91	,99				
3	Arş. Gör. Dr.	3	3,00	1,00				
4	Arş. Gör.	6	1,66	,51				
5	Okutman	9	3,22	,44				
	Toplam	32	2,81	,93				

Tablo 15'e göre ölçekte yer alan 4. ve 19. İfade (Sig.≤,005) unvanlara göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yapılan Tukey testi sonucunda; 4. İfade olan "staj yeri, eğitimi alınan bölümle ilgili olmalıdır" ifadesi açısından Araştırma Görevlisi akademisyenler ($\bar{x}$ =5,00) ile Yardımcı Doçent Doktor akademisyenler ($\bar{x}$ =4,00) arasında Araştırma Görevlisi akademisyenler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Yine, 19. İfade olan "stajdan sonra öğrencilerin sektörde çalışma istekleri artmaktadır" ifadesi açısından yardımcı doçent doktor akademisyenler ($\bar{x}$ =2,91) ve araştırma görevlisi akademisyenler ($\bar{x}$ =1,66) ile okutman akademisyenler ($\bar{x}$ =3,22) arasında yardımcı doçent doktor ve araştırma görevlisi akademisyenler aleyhine anlamlı bir fark bulunmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan çalışmada turizmde staj uygulamalarına hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin bakış açıları ortaya konulmuş ve çarpıcı sonuçlara ulaşılmıştır. Öncelikli olarak öğrenciler açısından ele alındığında öğrencilerin zorunlu staj uygulamasını önemli ve gerekli buldukları görülmektedir. Bununla birlikte staj süresinin daha uzun olması konusunda da hemfikirdirler. Dolayısıyla öğrencilerin turizm eğitimi açısından zorunlu stajın önemini kavradıkları söylenebilir. Benzer bir sonuç Gökdeniz, Çeken ve Erdem (2002) tarafından yine BTİÖYO'da yapılan çalışmada da belirlenmiştir. Ancak Alpert, Heaney ve Kuhn (2009) Avustralya'da üç üniversitenin öğrencileri ve akademisyenler ile üniversitelerin bulunduğu yörelerdeki işletmelerde yaptıkları çalışmada farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Çalışmaları sonucunda akademisyenler stajın zorunlu olması gerektiği konusuna katılım sağlamazken, öğrenciler ise kısmen katılım sağlamışlardır.

Yapılan çalışmada öğrenciler, sektörün kendilerine aynı derecede önem vermediklerini ifade etmişlerdir. Chen ve Shen (2012) de Tayvan'da 20 üniversitede gerçekleştirdikleri çalışmalarında benzer bir sonuca ulaşmışlardır. Çalışmada öğrencilerin, işletmelerin kendilerini ucuz işgücü olarak gördüklerini ifade ettikleri belirlenmiştir. Yine Gökdeniz, Çeken ve Erdem 2002 yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğrencilerin sezonluk işgücü olarak görüldüklerini ifade ettikleri belirlenmiştir.

Akademisyen açısından ele alındığında akademisyenler de öğrenciler gibi stajın turizm eğitimi için önemli ve gerekli olması noktasında hemfikirdirler. Öğrenciler ile benzer şekilde stajın isteğe bağlı değil, zorunlu olması gerektiği düşünmektedirler. Öğrencilerden farklı olarak ise, öğrencilerin sektördeki deneyimleri konusunda akademisyenlerin daha olumsuz bir tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Yine, öğrencilerin sektör tarafından önemsenmeleri noktasında akademisyenlerin öğrencilere nazaran daha olumsuz düşündükleri çalışmada ortaya çıkan bir diğer

önemli sonuçtur. Bir diğer çarpıcı sonuç, öğrencilerin ucuz ve sezonluk işgücü olarak görülmeleri noktasında akademisyenlerin öğrencilerden daha olumsuz düşündükleridir. Genel olarak ifadeler incelendiğinde akademisyenlerin, öğrencilerin staj deneyimleri konusunda daha karamsar bir durum sergiledikleri görülmektedir. Nitekim Alpert, Heaney ve Kuhn, (2009) da çalışmalarında öğrencilerin ucuz işgücü olarak görülmesi konusuna akademisyenlerin daha fazla katıldıkları, öğrencilerin ise konuya daha ılımlı yaklaştıkları sonucuna ulaşmışlardır. Özmerzi ve Ayata (1992) da benzer şekilde Akdeniz Üniversitesi Antalya Meslek Yüksekokulu'nda öğretim elemanları üzerine gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğrencilerin turizm işletmeleri tarafından ucuz işgücü olarak görüldüğünü belirlemişlerdir.

Çalışma sonucunda öğrencilerin ve akademisyenlerin hemfikir oldukları bir diğer önemli nokta tam zamanlı çalışan personel ile aynı hak ve imkanlara sahip olmadıklarıdır. Benzer sonuç Gökdeniz, Çeken ve Erdem'in (2002) çalışmalarında da ortaya konulmuştur. Bununla birlikte Alpert, Heaney ve Kuhn (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada stajyerlere tam zamanlı personel gibi davranılması konusuna öğrenciler katılım sağlarken, akademisyenler bu konuya ılımlı bakmamışlardır. Bunun nedeni olarak öğrencilerin staj uygulamasını, iş deneyimi elde etmek için önemli bir fırsat olarak görmeleri; akademisyenlerin ise öğrencileri birer çalışan olarak değil sadece öğrenci olarak görmeleri olduğu gösterilmiştir. Ayrıca stajın para kazandırması gerektiği konusuna akademisyenler olumsuz yaklaşırken, öğrenciler olumlu yaklaşmışlar ve sonuç olarak akademisyenlerin eğitimsel faydalara odaklanmaları sebep olarak gösterilmiştir.

Yapılan çalışmada öğrenci ve akademisyenlerin özellikleri açısından da ölçek maddeleri hakkındaki düşünceleri arasında farklı sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin, bayan öğrenciler erkek öğrencilere nazaran stajın verimliliği konusunda bilginin diğer bir ifade ile teorik eğitimin daha önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bir diğer çarpıcı sonuç, 2. sınıf öğrencileri ile kıyaslandığında 4. sınıf öğrencilerinin kolaylıkla staj yeri bulduklarını ifade etmeleridir. Bunun sebebi; sınıf derecesi arttıkça öğrencilerin turizm ile ilgili bilgilerinin de artması ve sektörde daha çok söz sahibi olabileceklerini düşünmeleri olabilir.

Stajdan sonra sektörde çalışma isteğinin artması noktasında 3. sınıf öğrenciler 2. sınıf öğrencilere göre daha olumsuz bir tutum sergilemişlerdir. Sınıf derecesi yükseldikçe öğrencilerin sektör ile ilgili bilgi ve deneyimleri de artmakta, ancak bir o kadar da sektörün zor koşullarını daha net görerek sektörden uzaklaşabilmektedirler.

Seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği bölümü öğrencileri, konaklama işletmeciliği bölümü öğrencileri ile kıyaslandığında stajdan sonra sektörde çalışma isteklerinin arttığını ifade etmişlerdir.

Bunun sebebi, seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği öğrencilerinin sadece seyahat acentaları değil, diğer turizm işletmelerinde de çalışma imkânlarına sahip olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Akademisyenler açısından ele alındığında bayan akademisyenler stajdan sonra öğrencilerin sektörde çalışma isteklerinin arttığını düşünmektedirler. Bir diğer çarpıcı sonuç, turizm eğitimi almamış akademisyenlerin, almış olanlarla kıyaslandığında stajdan sonra öğrencilerin sektörde çalışma isteklerinin arttığını ifade etmeleridir. Turizm eğitimi almamış akademisyenler bu konuya daha olumlu bakmaktadırlar.

Öğrencilerin sektör tarafından önemsenmeleri ve diğer çalışanlar ile aynı haklara sahip olmaları konularında 20-30 yaş arası akademisyenler diğer yaş gruplarına göre daha olumsuz yaklaşmaktadırlar. Akademisyenlerin unvanları açısından da ilginç sonuçlar elde edilmiştir. Araştırma görevlisi akademisyenler, yardımcı doçent doktor akademisyenlere göre staj uygulamasının eğitim alınan bölümle ilgili olması gerektiğine daha fazla katılım göstermişlerdir. Yine yardımcı doçent doktor akademisyenler ile araştırma görevlisi akademisyenler, okutmanlara göre öğrencilerin stajdan sonra çalışma isteklerinin arttığını ifadesine daha az katılım göstermişler ve daha karamsar bir tutum sergilemişlerdir.

Sonuç olarak bakıldığında gerek öğrenciler, gerek akademisyenler, turizm eğitiminde stajın önemli ve gerekli bir uygulama olduğunu düşünmektedirler. Ancak sektör yöneticilerinin stajyer öğrencilere aynı oranda önem vermediğini de vurgulamakta ve stajyer öğrencileri ucuz ve sezonluk işgücü olarak gördüklerini belirtmektedirler.

Çalışmada öğrencilerin, staj deneyimleri sonrasında turizm sektöründe çalışma istekleri açısından turizm işletmelerinin anahtar bir öneme sahip olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle turizm işletmelerinin sorumluluk üstlenmeleri ve stajyer öğrenciler için adil bir çalışma ortamı oluşturmaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra, okulların desteği ve danışmanlıkları öğrencilerin başarılı bir staj deneyimi yaşamaları noktasında önemli faktörlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İleride Yapılacak Olan Çalışmalara Öneriler

Bu çalışma Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu öğrencileri ve akademisyenleri üzerinde uygulanmıştır. İleride yapılacak olan çalışmalar diğer üniversiteler örneklem alanı seçilerek yürütülebilir. Bunun yanı sıra üniversiteler arasında staj uygulamasına öğrenci ve akademisyenlerin bakış açıları ile ilgili kıyaslamalı bir çalışma yürütülebilir. Ayrıca turizm işletmelerinin de staj uygulamasına bakış açıları değerlendirilebilir.

Kaynaklar

- Alemdar, T. (1992). Turizm Eğitiminde Stajlar Konusunda Bir Model, *Turizm Eğitimi Konferans/Workshop*, 9-11 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara.
- Alpert, F., Heaney, J-G. ve Kuhn, K-A. L. (2009). Internships in Marketing: Goals, Structures and Assessment – Student, Company and Academic Perspectives, *Australian Marketing Journal*, 17, 36-45.
- Avcıkurt, C. ve Karaman, S. (2002). Lisans Eğitimi Veren Turizm Okullarının Ders Programları Karşılaştırılması, *Turizm Eğitimi Konferans/Workshop*, 11-13 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara.
- Aydın, E. B. (2007). *Örgütlerde Kariyer Yönetimi, Kariyer Planlaması, Kariyer Geliştirmesi ve Bir Kariyer Geliştirme Programı Olarak Koçluk Uygulamaları*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2002). Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarının Buldukları Yerlerin Analizi ve Turizm Eğitimi İçin Öneri Bir Model, *Turizm Eğitimi Konferans/Workshop*, 11-13 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara.
- Bozok, D. (1992). Turizm İşletmelerinde Profesyonel Yönetici ve Eğitim Sorunları, *Turizm Yıllığı*, Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası.
- Buluç, G. (1992). Turizm ve Otel İşletmeciliği Eğitiminde Stajın Önemi, *Turizm Eğitimi Konferans/Workshop*, 9-11 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara.
- Chen, T. B. ve Gürsoy, D. (2008). Preparing Students for Careers in the Leisure, Recreation and Tourism Field, *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 7 (3), 21-41.
- Ehtiyar, R. ve Üngüren, E. (2008). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri İle Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (4), 159-181.
- Emir, O., Arslan, S. ve Kılıçkaya, Ş. (2008). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Programı Öğrencilerinin Staj Uygulamaları Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10 (2), 273-291.
- Gökdeniz, A., Çeken, H. Ve Erdem, B. (2002). Okul-Sektör İşbirliği Çerçevesinde Stajdan Beklentileri, Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Uygulama, *Turizm Eğitimi Konferans/Workshop*, 11-13 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara.
- Hacıoğlu, N., Kaşlı, M., Şahin, S. ve Tetik, N. (2008). *Türkiye'de Turizm Eğitimi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hacıoğlu, N., Şahin, B. ve Girgin, G. K. (2010). *Bireyin Gelişiminde Eğitimin Rolü ve Turizm Eğitimi* (Çalışma Yaşamında Bireysel Gelişim Turizm İşletmelerinden Örnekler ve Uygulamalar, Ed. Özmen, Ö. N. T., Topaloğlu, C.), İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., ss. 349-371.
- Hsu, M-S. (2012). A Study of Internship Attitude, Subjective Norm, Perceived Behavioral Control, and Career Planning of Hospitality Vocational College Students, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 11(1), 5-11.
- Ilgaz, S. ve Çakar, M. (2002). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Problemleri: Başkent Üniversitesi İİBF Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma, *Turizm Eğitimi Konferans/Workshop*, 11-13 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara.
- İbicioğlu, H., Avcı, U. ve Boylu, Y. (2003). Turizm İşletmelerinde İnsan Kaynaklarının Eğitiminde Stratejik Sektörel Eğitim Organizasyonlarının Uygulanabilirliğine Yönelik Bir İnceleme, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 69-90.

Aymankuy, Y., Tetik, N., Girgin, K. G. ve Aymankuy, Ş. (2013). Lisans düzeyinde turizm eğitimindeki staj uygulamasına öğrenci ve akademisyenlerin bakışları (BTİYOY'da uygulama). *International Journal of Human Sciences*. (10)1, 101-128.

- Lam, T. ve Ching, L. (2007). An Exploratory Study of an Internship Program: The Case of Hong Kong Students, *Hospitality Management*, 26, 336-351.
- Öncüer, M. E. (2006). *Avrupa Birliği Eğitim Politikasında Mesleki Turizm Eğitimi Yaklaşımı ve Türk Turizm Eğitimine Uygulanabilirliği*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Özmerzi, A. Ve Ayata, M. A. (1992). Akdeniz Üniversitesi Antalya Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otelcilik Programı Öğrencilerinin Ağırlama Sektöründe Yaptığı Uygulama ve Stajlar, *Turizm Eğitimi Konferans/Workshop*, 9-11 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara.
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 139-164.
- Sarı, H. (2007). *Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Sürecine Adaptasyonu Üzerine Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Seymen, O. A. (2002). Turizm İşletmelerinde Oryantasyon Eğitiminin İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Önemi ve Buna Yönelik Program Modelinin Oluşturulması, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 13 (1), 15-26.
- Stergiou, D., Airey, D. ve Riley, M. (2003). The Evaluation of the Teaching of Individual Academics in UK's Tourism Higher Education: Developing a Construct for Teaching Profiles, *International Journal of Tourism Research*, 5 (1), 62-67.
- Taşkın, Makbule. (2006). *Ortaöğretim Turizm Eğitiminde Staj ve İzmir İli Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Liselerinde Bir Uygulama*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Ünlüöner, K. (2004). Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklenti ve Algılamaları Açısından Karşılaştırılması (1998-1999 ve 2003-2004 Öğretim Yılları), *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 108-130.
- Yazıcı, S. (2002). Turizm Eğitiminin Bilinci ve Uygulama Dersi: Staj, *Turizm Eğitimi Konferans/Workshop*, 11-13 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara.
- Yılmaz, N. P. (2003). Mesleki Eğitimde Teorik Bilginin Kazandırılmasına Yönelik Bağlamsal Bir İçerik Oluşturma Denemesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36, 121-128.
- Yüksel, A., Hançer, M. ve Adak, N. (2002). *Turizm ve Konaklama Sektöründe Stajyer Yönetici Adayları: Sektöre Yönelik Beklentiler ve Sektör Performansı*, 11-13 Aralık, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: Ankara.

Extended English Abstract

Introduction

In recent years, there is a highly competitive environment in global tourism industry. Moreover, tourism demand is changing as well due to their needs and expectations. In order to cope with this change, well-educated and well-trained workforce is essential especially for providing the best quality of service and production. At this point, internship is an important part of tourism education because it helps students to put their knowledge into practice. It also helps students to expand their experience in the tourism sector.

Internship is a concept that is defined as "a process of short-time working in a department or each department of an establishment in order to increase his/her theoretical knowledge". The internship process is not only an important milestone for students to adapt to the tourism sector, but also a way for students to test the willingness of retaining in the sector. It influences students' intentions of pursuing working in the tourism sector and strengthen their passions to choose the sector as their future career.

Busby (2002) identified the following aims for students undertaking an internship (Hsu, 2012); to experience employment and, where appropriate, accept responsibility for completing tasks and supervising others, to obtain insight into management and management methods, to gain greater maturity and self-confidence, to be involved in the diagnosis and solution of problems, to develop attitudes and standards appropriate to career and aspirations.

METHOD

The study aimed to determine both undergraduate students and academicians' views on internship process. The research was carried out at Balıkesir University School of Tourism and Hotel Management (BTİÖYO). In order to reach the aim, close-ended questionnaire forms for students and academicians were designed for collecting data by taking into consideration of former studies (Özmerzi and Ayata, 1992; Gökdeniz, Çeken and Erdem, 2002; Lam and Ching, 2007; Alpert, Heaney and Kuhn, 2009; Chen and Shen, 2012; Hsu, 2012) and academicians' views. 400 questionnaires were distributed to students in classrooms and 41 questionnaires distributed to academicians via mail by the researchers. The data was collected between April and July in 2012. 326 usable questionnaires from students were obtained for a response rate of 93% and 32 questionnaires from academicians were returned for a response rate of 78%.

The questionnaire consisted of two sections. Students and academicians' profiles were tried to be determined in the first section. The second section asked student and academician respondents to rate internship process. In order to reach the aim, twenty-four items were developed. Each item was evaluated by using a five-point Likert Scale, ranging from "strongly disagree (1)" to "strongly agree (5)".

Data obtained from questionnaires were analyzed using SPSS Program. Descriptive statistics including frequencies and distribution percentage were conducted to determine respondents' profiles. Cronbach's Alpha was calculated to test the reliability of the scale. Then, mean scores and standard deviations of the 24 items were calculated. Finally, the Independent Samples T Test and One Way Variance Analysis (ANOVA) was applied whether views on internship process differ in terms of respondents' profiles.

Cronbach's Alpha was calculated to test the reliability of the scale and Cronbach's Alpha was obtained .85. This result indicated that the scale was acceptable and reliable.

RESULTS

Results about the Item Values related to the Student Respondents

The mean scores and standard deviations of the item values related to student respondents were shown at Table 1.

Table 1. The Mean Scores and Standard Deviations of the Item Values related to Student Respondents

		Mean	Standard Deviation
1	Internship is important and essential for tourism education	4,15	1,23
2	I can find place of my internship easily	3,53	1,17
3	My school deal with finding establishments for my internship	3,90	1,15
4	Internship should be related to the education field	4,26	1,09

5	Internship is important in terms of my perception about tourism sector	4,23	1,07
6	Duration of compulsory internship (60 days for Balıkesir University Tourism and Hotel Management) is satisfactory	3,68	1,18
7	Duration of compulsory internship should be longer	3,56	1,25
8	Duration of compulsory internship should be shorter	2,73	1,21
9	Internship should not be compulsory but voluntary	2,89	1,42
10	Voluntary internship should be applied besides compulsory internship	3,24	1,26
11	Internship should be controlled by school	3,87	1,11
12	Controlling internship can increase the importance and success of internship	4,00	1,08
13	Efficiency of internship is related to sufficient theoretical knowledge I have	3,67	1,07
14	Efficiency of internship is related to sufficient foreign language knowledge I have	3,59	1,10
15	Efficiency of internship is related to my willingness to work in tourism sector	4,10	1,06
16	Efficiency of internship is related to establishments I choose	4,14	,99
17	Efficiency of internship is related to managers I work with	4,11	,98
18	Internship offer the opportunity to improve myself	4,12	1,09
19	I desire to pursue working in tourism sector after my internship experience	3,27	1,25
20	Internship is important for me for adaptation to tourism sector	4,01	1,04
21	Tourism managers consider me as an important human resource during my internship experience	3,28	1,15
22	I have the same benefits and opportunities as full-time employees have during my internship (social rights such as work hour, wage, permission, etc.)	2,79	1,37
23	Tourism establishments consider me as a short-term employee	3,73	1,21
24	Tourism establishments consider me as a cheap employee	3,80	1,31

Student respondents scored none of the items as "strongly agree" as seen at Table 1 which was given above. The item "internship should be related to the education field" was got the highest mean score among the items by the students. The other items, which got the highest mean scores, were as below:

- Internship is important in terms of my perceptions about tourism sector
- Internship is important and essential for tourism education

The item "duration of compulsory internship should be shorter" was got the least mean score among the items by the students. The other items, which got the least mean scores, were as below:

- I have the same benefits and opportunities as full-time employees have during my internship (social rights such as work hour, wage, permission, etc.)
- Internship should not be compulsory but voluntary

Results about the Item Values related to the Academician Respondents

The mean scores and standard deviations of the item values related to academician respondents were shown at Table 2.

Table 2. The Mean Scores and Standard Deviations of the Item Values related to Academician Respondents

		Mean	Standard Deviation
1	Internship is important and essential for tourism education	4,71	,77
2	Students can find place of their internship easily	3,78	,83
3	Our school deal with finding establishments for students' internship	4,43	,80
4	Internship should be related to the education field	4,50	,71
5	Internship is important in terms of students' perceptions about tourism sector	4,65	,82
6	Duration of compulsory internship (60 days for Balıkesir University Tourism and Hotel Management) is satisfactory	3,06	1,16

7	Duration of compulsory internship should be longer	3,21	1,38
8	Duration of compulsory internship should be shorter	2,21	1,15
9	Internship should not be compulsory but voluntary	1,81	1,14
10	Voluntary internship should be applied besides compulsory internship	4,06	,91
11	Internship should be controlled by school	4,21	,83
12	Controlling internship can increase the importance and success of internship	4,40	,87
13	Efficiency of internship is related to sufficient theoretical knowledge students have	4,00	,87
14	Efficiency of internship is related to sufficient foreign language knowledge students have	4,34	,86
15	Efficiency of internship is related to students' willingness to work in tourism sector	4,56	,61
16	Efficiency of internship is related to establishments students choose	4,25	,71
17	Efficiency of internship is related to managers students work with	4,31	,78
18	Internship offer the opportunity to improve students' themselves	4,53	,62
19	Students desire to pursue working in tourism sector after their internship experience	2,81	,93
20	Internship is important for students for adaptation to tourism sector	4,37	,90
21	Tourism managers consider students as an important human resource during their internship experience	2,12	,83
22	Students have the same benefits and opportunities as full-time employees have during their internship (social rights such as work hour, wage, permission, etc.)	1,81	,73
23	Tourism establishments consider students as a short-term employee	4,34	,97
24	Tourism establishments consider students as a cheap employee	4,34	1,06

According to Table 2, although academicians respondents scored none of the items as "strongly agree", four items were scored close to "strongly agree". According to academicians, "Internship is important and essential for tourism education" was got the highest mean score among the items. The other items, which got the highest mean scores and on which academicians agreed, seen as below:

- Internship is important in terms of students' perceptions about tourism sector
- Efficiency of internship is related to students' willingness to work in tourism sector

The items, which got less mean scores, were "internship should not be compulsory but voluntary" and "students have the same benefits and opportunities as full-time employees have during their internship (social rights such as work hour, wage, permission, etc.)". The other item, which got least mean score, was "tourism managers consider students as an important human resource during their internship experience".

It was found that the items differed significantly in terms of students' gender, age, study department, study type, grade, but no significant difference observed in terms of students' order of preference. It was also found that the items differed significantly in terms of academicians' gender, age, title, whether they got tourism education.

DISCUSSION AND CONCLUSION

This research studied both undergraduate students and academicians' views on internship process. According to analyses, some striking results were found. Initially students stated that internship was important and essential for tourism education. Moreover, they agreed that duration of internship should be much longer. Therefore, it can be said that students realized the importance of compulsory internship for tourism education. On the other hand, they stated that tourism managers did not consider students as an important human resource during their internship experience. Students want to feel that they play a meaningful role in tourism establishments. Therefore, managers should encourage students in order to reduce their anxiety about their future career.

Academics agreed on the importance and necessity of internship for tourism education, as well. In addition, they stated that internship should not be voluntary but compulsory. However, they were much more pessimistic about tourism establishments' attitude through students during their internship. They stated that tourism establishments seem students as a cheap employee.

When comparing with male students, female students stated that theoretical knowledge was important for efficiency of internship. Another striking result revealed that when comparing with second-grade students, fourth-grade students expressed that they could find a place of their internship easily. The reason can be that while students' class grades increase their knowledge about tourism sector increase. Fourth-grade students can also adapt to the tourism sector much more easily than second-grade students can.

On the other hand, it was found that the willingness of working in the tourism sector was dependent on students' class grades. When comparing with second-grade students, third grade students stated that they did not desire to pursue working in the tourism sector after their internship experience. Because, while their knowledge increases they realized the difficulty of the tourism sector as well and they can leave the sector.

When comparing with hospitality management students, travel management students and tourism guiding students stated that their willingness to work in the tourism sector increased after their internship. The reason can be that they can work not only in travel agencies but also in all establishments related to the tourism sector such as hotels, food & beverage establishments, airline companies.

Female academics considered that students desired to pursue working in the tourism sector after internship experience while comparing with male academics. The same result was found when comparing academics who did not get any tourism education with those who got tourism education. Academics who did not get any tourism education expressed that students desired to pursue working in the tourism sector after internship experience. It can be said that academics, who did not get tourism education, did not have knowledge about tourism sector and, they did not experience the sector. Therefore, they could feel much more moderate than academics who got tourism education.

Younger academics also much more pessimistic about students on having the same benefits and opportunities as full-time employees. Another result was found according to academics' title. While comparing with instructors, assistant professor doctor and research assistant academics stated that students did not desire to pursue working in the tourism sector after their internship. It was found that they were much more pessimistic.

As a conclusion, both students and academics stated that internship was important and essential for tourism education. However, they also stressed that tourism managers did not realize the importance of interns as managers consider them as cheap and short-term employees.

It was revealed that tourism establishments were the key factors for students' willingness to stay in the tourism sector after internship experience. Therefore, tourism establishments should take responsibility for interns and, create a fair working environment for interns. On the other hand, school support and consultation are also among important factors for students to have successful internship experience.

Recommendations for Further Research

The study was carried out at Balıkesir University School of Tourism and Hotel Management. It can be suggested that further research can be carried out in other universities. In addition, comparable studies can be done in order to examine whether there is any difference between tourism students who study in different universities. This study emphasized on students and academics' views on internship process. Future studies are advised to expand the scope of research by taking consideration into tourism establishments' view on internship process.